

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1996-1997

27 MARS 1997

**Proposition de loi portant
l'élection directe du bourgmestre**
(Déposée par M. Anciaux et consorts)

DÉVELOPPEMENTS

La grave crise de confiance de ces derniers mois appelle de profondes réformes. Seules une nouvelle culture politique et une démocratisation poussée de notre système politique peuvent rétablir la confiance dans les institutions de notre pays. À l'échelon local, il faut donc chercher de nouveaux moyens permettant de concrétiser les relations entre le citoyen et le pouvoir.

Malgré les engagements pris dans le cadre des accords de la Saint-Michel, la loi communale et la loi provinciale n'ont pas encore été régionalisées. Cette fédéralisation pourrait pourtant accélérer la démocratisation et la modernisation nécessaires du processus décisionnel au niveau local. Toutefois, la loi communale est restée jusqu'à ce jour une compétence fédérale.

Selon la législation en vigueur, le bourgmestre est nommé par le Roi sur présentation des conseillers communaux élus, mais n'ayant pas encore prêté serment.

Le citoyen qui a émis un vote lors des élections communales n'est pas du tout associé ultérieurement à la procédure obscure des accords de coalition qui aboutissent à la présentation du bourgmestre.

D'autre part, les élections restent le principal point de rattachement des citoyens à la démocratie

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1996-1997

27 MAART 1997

**Wetsvoorstel houdende de rechtstreekse
verkiezing van de burgemeester**
(Ingediend door de heer Anciaux c.s.)

TOELICHTING

De diepe vertrouwenscrisis van de jongste maanden vraagt om grondige hervormingen. Alleen een nieuwe politieke cultuur en een doorgedreven democratisering van ons politiek bestel kan het vertrouwen in de instellingen van ons land herstellen. Op lokaal vlak dient men derhalve te zoeken naar nieuwe mogelijkheden om de verhouding tussen burger en bestuur gestalte te geven.

Ondanks de afspraken, gemaakt in het kader van het Sint-Michielsakkoord, is de gemeente- en provinciewet nog niet gefederaliseerd. Deze federalisering zou nochtans de noodzakelijke democratisering en modernisering van het lokale besluitvormingsniveau kunnen versnellen.

Tot op heden blijft de gemeentewet echter een federale bevoegdheid. Volgens de vigerende wetgeving wordt de burgemeester door de Koning benoemd op voordracht van de verkozen maar nog niet beëdigde gemeenteraadsleden.

De burger die zijn stem heeft uitgebracht bij de gemeenteraadsverkiezingen wordt nadien niet het minst betrokken in de ondoorzichtige procedure van coalitieafspraken die uiteindelijk aan de basis liggen van de burgemeestervoordracht.

Anderzijds blijven de verkiezingen voor de burgers het belangrijkste aanknopingspunt met de

locale. Il convient dès lors, dans une optique purement démocratique, que le bourgmestre soit élu. La Commission spéciale «*Vraagpunten*» de la Deuxième Chambre néerlandaise a conclu, dans son rapport, que l'élection du bourgmestre peut apporter une contribution essentielle à la modernisation nécessaire de la politique locale, puisqu'elle permettrait d'accroître, au niveau local, la possibilité de reconnaître le caractère démocratique de la direction, ainsi que d'accentuer le facteur local lors des élections communales.

Il est de fait, en tout cas, que l'élection directe du bourgmestre revitaliserait la politique locale. En effet, la fonction de bourgmestre, qui constitue de toute façon le pivot du système politique local, fera l'objet d'une compétition entre différents candidats, le vote du citoyen étant prépondérant en l'absence d'un échelon intermédiaire.

En outre, la légitimité du bourgmestre directement élu lui viendra en droite ligne du corps électoral, ce qui renforcera sa position à l'égard du conseil communal et des groupes politiques.

De ce fait, au terme de son mandat, le bourgmestre pourra être jugé directement par le citoyen sur la politique qu'il aura menée.

Dans le système actuel, le bourgmestre ne doit pas engager de confrontation directe avec l'électeur, la multitude d'autres candidats de la liste sur laquelle il se présente lui assurant une certaine protection contre les critiques.

Si plusieurs variantes sont possibles quant au mode d'élection directe, la présente proposition opte pour le système de la majorité absolue des votes valablement émis, ce qui implique bien entendu un scrutin éventuel à deux tours.

Comme le bourgmestre disposera d'une légitimité évidente, procédant directement de l'élection, il va de soi que le conseil communal ne pourra pas lui retirer son mandat. Des élections extraordinaires ne sont donc prévues qu'en cas de démission ou de décès.

La présente proposition vise, dès lors, à revitaliser la démocratie communale et à modifier fondamentalement les relations à l'intérieur de la commune. Il devrait en résulter une plus grande association du citoyen à la politique locale ainsi qu'un changement positif dans le fonctionnement de la démocratie locale.

*
* *

lokale democratie. Vanuit een principieel democratisch standpunt moet de burgemeester derhalve verkozen worden. De Bijzondere Commissie Vraagpunten van de Nederlandse Tweede Kamer stelde in haar rapport dat de verkiezing van de burgemeester een wezenlijke bijdrage kan leveren aan een noodzakelijke modernisering van de lokale politiek door een versterking van het herkenbare democratische leiderschap op lokaal niveau en een vergroting van de lokale factor in de gemeenteraadsverkiezingen.

Feit is dat de lokale politiek door de directe verkiezing van de burgemeester in elk geval zou worden verlevendigd. De functie van burgemeester, die hoe dan ook in het plaatselijke politieke bestel de spilfiguur is, zal immers tussen verschillende kandidaten in concurrentie gesteld worden waarbij de stem van de burger, zonder tussenschotten, beslissend is.

Bovendien ontleent de direct gekozen burgemeester zijn legitimiteit rechtstreeks aan de kiezer, waardoor hij in een krachtige positie tegenover de gemeenteraad en de politieke fracties staat.

Bovendien zal de burgemeester na het verstrijken van zijn ambtstermijn, rechtstreeks door de burger over het gevoerde beleid kunnen worden beoordeeld.

In het huidige stelsel dient de burgemeester geen directe confrontatie met de kiezer aan te gaan maar is hij, omringd door een schare medekandidaten, ingedeekt in de lijst waarop hij zich presenteert.

Indien er, wat de wijze van rechtstreekse verkiezing betreft, een aantal varianten mogelijk zijn, wordt in onderhavig voorstel geopteerd voor het stelsel van de volstreekte meerderheid van de uitgebrachte geldige stemmen, wat uiteraard mogelijk verkiezing in twee ronden impliceert.

Aangezien de burgemeester over een duidelijke legitimiteit, rechtstreeks van de kiezer, beschikt, kan zijn mandaat uiteraard niet door de gemeenteraad worden afgenomen. Er wordt dan ook enkel voorzien in buitengewone verkiezingen in geval van ontslag of overlijden.

Dit voorstel beoogt dus de gemeentelijke democratie te verlevendigen en de intra-gemeentelijke verhoudingen grondig te wijzigen. Dit moet uitmonden in een positieve verandering in de werking van de lokale democratie.

Bert ANCIAUX.

*
* *

PROPOSITION DE LOI**Article premier**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

L'article 13 de la nouvelle loi communale est remplacé par ce qui suit :

«*Art. 13. — Le bourgmestre est élu directement par l'assemblée des électeurs communaux.*

Pour être candidat-bourgmestre, il faut soit être proposé par 5 % des habitants disposant du droit de vote de la commune concernée, et ce avec un maximum de 2 000 habitants disposant du droit de vote, soit être présenté par les candidats aux élections communales acceptants et figurant sur une même liste qui peuvent présenter un candidat en vue de cette élection.

Un acte de présentation daté doit être déposé, à cet effet, entre les mains du président du bureau principal. Pour être recevable, cet acte doit être signé au moins par une majorité des candidats aux élections communales présentés sur la même liste. Nul ne peut signer plus d'un acte de présentation. Le candidat présenté accepte sa candidature par une déclaration écrite et datée.»

Art. 3

Dans la loi communale, coordonnée le 4 août 1932, l'article 6, abrogé par la loi du 16 juillet 1993, est rétabli sous la forme suivante :

«*Art. 66. — § 1er. Pour pouvoir être élu et rester bourgmestre, il faut :*

1° être Belge;

2° avoir atteint l'âge de 21 ans accomplis;

3° être inscrit au registre de population de la commune.

Ne sont pas éligibles :

1° ceux qui sont privés du droit d'éligibilité par condamnation;

2° ceux qui sont exclus de l'électorat en application de l'article 6 du Code électoral;

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 13 van de nieuwe gemeentewet wordt vervangen als volgt :

«*Art. 13. — De burgemeester wordt rechtstreeks verkozen door de vergadering van gemeenteraads-kiezers.*

Om kandidaat-burgemeester te zijn moet men ofwel worden voorgedragen door 5 % van de kiesgerechtigde inwoners van de betrokken gemeente en dit met een maximum van 2 000 kiesgerechtigde inwoners, ofwel worden voorgedragen door de op eenzelfde lijst bewilligende kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen, die daartoe één kandidaat kunnen voordragen.

Hiervoor dient een gedagtekende akte van voordracht te worden neergelegd in handen van de voorzitter van het hoofdbureau. Om ontvankelijk te zijn moet zij ondertekend zijn ten minste door de meerderheid van de op dezelfde lijst voorgedragen kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen. Niemand mag meer dan één akte van voordracht ondertekenen. De voorgedragen kandidaat bewilligt zijn kandidaatstelling door een gedagtekende en schriftelijke verklaring.»

Art. 3

In de gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, wordt artikel 66, opgeheven bij de wet van 16 juli 1993, opnieuw opgenomen in de volgende lezing :

«*Art. 66. — § 1. Om tot burgemeester te kunnen worden verkozen en om burgemeester te blijven moet men :*

1° Belg zijn;

2° de volle leeftijd van eenentwintig jaar hebben bereikt;

3° in het bevolkingsregister van de gemeente ingeschreven zijn.

Niet verkiesbaar zijn :

1° zij die door veroordeling ontzet zijn uit het recht om gekozen te worden;

2° zij die van het kiesrecht uitgesloten zijn met toepassing van artikel 6 van het Kieswetboek;

3° ceux qui sont frappés de la suspension des droits électoraux en application de l'article 7 du même Code;

4° ceux qui, sans préjudice de l'application des dispositions figurant aux 1° à 3°, ont été condamnés, même avec sursis, pour une des infractions définies aux articles 240, 241 et 245 à 248 du Code pénal, commises dans l'exercice d'une fonction communale; cette inéligibilité prend fin douze ans après la condamnation.

Il doit être satisfait aux conditions d'éligibilité au plus tard le jour de l'élection, à l'exception des conditions définies au premier alinéa, 1° et 3°, qui doivent être remplies au plus tard le jour de la clôture de la liste électorale.

§ 2. Est élu bourgmestre le candidat qui obtient la majorité absolue des votes valablement émis. Si aucun des candidats n'a obtenu la majorité absolue, le second tour de scrutin a lieu entre les deux candidats qui ont obtenu le plus grand nombre de suffrages. En cas d'égalité de voix lors du second tour de scrutin, le candidat le plus jeune est élu.

§ 3. L'élection du bourgmestre a lieu de plein droit tous les six ans, le jour où se tiennent les élections communales. Le second tour de scrutin éventuel a lieu quatorze jours plus tard. L'élection est libre et se fait au scrutin secret.

§ 4. Si un candidat vient à décéder après l'introduction de l'acte de présentation et avant le jour de l'élection, celle-ci est reportée. L'élection a alors lieu dans un délai de soixante jours, à compter du jour où l'élection devait avoir lieu.

Si l'un des deux candidats qui participent au second tour de scrutin vient à décéder avant le jour du second tour de scrutin, celui-ci est également reporté et la première élection est considérée comme nulle.

Seules les listes qui ont présenté un candidat à l'élection reportée ou annulée peuvent à nouveau présenter un candidat à la nouvelle élection.

Le premier tour de scrutin de la nouvelle élection a lieu dans un délai de soixante jours à compter du jour du second tour de scrutin.

§ 5. Les électeurs sont convoqués en assemblée extraordinaire afin de pourvoir à la vacance résultant du décès ou de la démission du bourgmestre. Cette assemblée a toujours lieu un dimanche, dans un délai de soixante jours suivant le décès ou la démission.

3° zij die in de uitoefening van het kiesrecht geschorst zijn met toepassing van artikel 7 van dat Wetboek;

4° zij die, onverminderd de toepassing van de bepalingen vermeld in 1° tot 3°, veroordeeld zijn, zelfs met uitstel, wegens één van de in de artikelen 240, 241 en 245 tot 248 van het Strafwetboek omschreven misdrijven, gepleegd in de uitoefening van een gemeenteambt; deze onverkiesbaarheid eindigt twaalf jaar na de veroordeling.

Aan de verkiesbaarheidsvereisten moet voldaan zijn uiterlijk op de dag van de verkiezing, met uitzondering van de voorwaarden vermeld in het eerste lid, 1° en 3°, die vervuld moeten zijn uiterlijk op de dag waarop de kiezerslijst afgesloten wordt.

§ 2. Tot burgemeester wordt verkozen de kandidaat die de volstrekte meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen behaalt. Heeft geen van de kandidaten de volstrekte meerderheid verkregen, geschiedt de herstemming over de twee kandidaten die de meeste stemmen hebben behaald. Ingeval van staking van stemmen bij de herstemming is de jongste kandidaat verkozen.

§ 3. De verkiezing van de burgemeester heeft van rechtswege plaats om de zes jaar op de dag waarop de gemeenteraadsverkiezingen worden gehouden. De eventuele herstemming heeft veertien dagen later plaats. De verkiezing is vrij en geheim.

§ 4. Indien een kandidaat overlijdt na de indiening van de voordracht en vóór de dag van de verkiezing, wordt de verkiezing uitgesteld. De verkiezing heeft dan plaats binnen een termijn van zestig dagen te rekenen vanaf de dag dat de verkiezing moest plaatsvinden.

Indien één van de twee kandidaten, die deelnemen aan de herstemming, overlijdt vóór de dag van de herstemming, wordt deze eveneens uitgesteld en wordt de eerste verkiezing als nietig beschouwd.

Enkel de lijsten die bij de uitgestelde of nietig verklaarde verkiezing een kandidaat hebben voorgedragen, kunnen voor de nieuwe verkiezing opnieuw een kandidaat voordragen.

De eerste stembbeurt van de nieuwe verkiezing heeft plaats binnen een termijn van zestig dagen te rekenen vanaf de dag van de herstemming.

§ 5. De kiezers worden in buitengewone vergadering bijeengeroepen om te voorzien in de vacature die ontstaat door overlijden of ontslag van de burgemeester. Deze vergadering heeft altijd plaats op een zondag, binnen een termijn van zestig dagen na het overlijden of het ontslag.

§ 6. Si un seul candidat est présenté, celui-ci est proclamé élu par le bureau de vote principal sans autre formalité.

§ 7. Les candidats se voient attribuer le même numéro d'ordre et le même sigle que ceux des différentes listes de présentation de candidats aux élections communales.

§ 8. L'électeur ne peut émettre qu'un seul vote.

§ 9. Le résultat du dépouillement du scrutin est proclamé publiquement. Le candidat qui a obtenu la majorité absolue des votes valables est proclamé élu par le bureau de vote principal.

Si personne n'a obtenu la majorité absolue, le bureau de vote principal proclame les noms des candidats qui participeront au second tour de scrutin.

§ 10. Le Roi fixe les modalités de l'élection du bourgmestre conformément à la procédure prévue par la présente loi.

Cet arrêté sera soumis à l'approbation des Chambres législatives un an après la publication de la présente loi au *Moniteur belge*.»

§ 6. Indien er slechts één kandidaat voorgedragen wordt, wordt deze zonder meer door het hoofdstembureau gekozen verklaard.

§ 7. Aan de kandidaten wordt hetzelfde volgnummer en hetzelfde letterwoord toegekend als dat van de onderscheiden voordragende lijsten van kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen.

§ 8. De kiezer mag slechts een stem uitbrengen.

§ 9. De uitslag van de telling van de stemming wordt in het openbaar bekendgemaakt. De kandidaat die de volstreekte meerderheid van de geldige stemmen heeft behaald wordt door het hoofdstembureau gekozen verklaard.

Ingeval niemand de volstreekte meerderheid heeft behaald, kondigt het hoofdstembureau de namen af van de kandidaten die aan de herstemming zullen deelnemen.

§ 10. De Koning stelt de nadere regels vast voor de verkiezing van de burgemeester overeenkomstig de procedure bedoeld in deze wet.

Dit besluit zal ter goedkeuring aan de Wetgevende Kamers worden voorgelegd, één jaar na de bekendmaking van deze wet in het *Belgisch Staatsblad*.»

Bert ANCIAUX.
Guy VERHOFSTADT.
Jan LOONES.
Hugo COVELIERS.